

BOOK RECEIVED

F. B. Golley, K. Petruszewicz, L. Ryszkowski (redaktorzy), 1975. Small mammals: their productivity and population dynamics.
Cambridge University Press: XXV + 1—451. Ryc., tab. Cena £ 12.00.

Omawiana książka ukazała się jako piąty tom w seryjnym wydawnictwie International Biological Programme. Dla przypomnienia podam, że Międzynarodowy Program Biologiczny ustanowiony w 1964 roku postawił sobie za cel badania nad podstawami biologicznej produktywności. W ciągu ubiegłej dekady zgromadzono wielką ilość informacji odnoszącej się do tego zagadnienia a końcowym etapem programu badań jest porządkowanie i syntetyzowanie osiągniętych wyników. Zatem seria wydawnicza, której częścią jest omawiana książka, stanowić będzie naturalne zamknięcie tego prawdziwie międzynarodowego trudu.

Tom traktujący o małych ssakach, redagowany przez trzech wybitnych ekologów — dwóch jest naszymi rodakami — napisany został przez 28 autorów z ośmiu krajów, w tym pięciu z Polski. Myślę, że dobrze to odzwierciedla udział naszego kraju w badaniach nad drobnymi ssakami. Może jeszcze lepszą miarą osiągnięć tej części zoologii polskiej jest fakt, że co ósma praca umieszczona w długim spisie literatury, podanym na końcu tomu, wykonana była w naszych pracowniach. Jest to rezultat nie tylko szerokiego udziału krajowych placówek naukowych w pracach IBP, ale wynika też z dobrego postawienia badań w okresie poprzedzającym. Innymi słowy, tak satysfakcjonujący obraz naszych osiągnięć odmalowuje zarówno szerokie i dobrze skoordynowane wysiłki wielu ludzi biorących udział w robocie nad przyjętym programem, jak i stanowi świadectwo poziomu wyników uzyskiwanych wcześniej, w tym szczególnie w dziedzinie biomorfologii i ekologii drobnych ssaków.

Treść książki ujęta jest w 14 rozdziałach. W pierwszym podrozdziale wstępu, pióra F. Bourliere'a, przeciwstawione zostały małym gatunkom ekologiczne cechy dużych ssaków. Drugi podrozdział wstępu stanowią rozważania K. Petruszewicza o badaniach nad produktywnością w ekologii. Rozdział drugi — ocena zagęszczenia w populacjach małych ssaków zawiera opis (M. H. Smith, R. H. Gardner, J. B. Gentry, D. W. Kaufman, M. H. O'Farrell) całej, już obecnie bardzo wyszukanej, metodyki odłowów i oceny ilości drobnych ssaków. Różnorodne sposoby określania wieku u małych ssaków są przedmiotem kolejnego rozdziału (Z. Pucek, V. P. W. Lowe), zaś takie cechy demograficzne jak: potencjał rozrodczy, długość życia, areal osobniczy, zagęszczenie zebrano w wielostronicową tabelę i kilka rycin (N. R. French, D. M. Stoddart, B. Bobek). Znaczenie migracji jako czynnika populacyjnego zostało wyeksponowane w oddzielnej części książki (W. Z. Lidicker). Już wcześniej szeroko stosowana metoda morfo-fizjologicznej oceny procesów populacyjnych doczekała się oddzielnego omówienia (S. S. Shvarts). Następne rozdziały dotyczą biologicznej produktywności (K. Petruszewicz), bioenergetyki (W. Grodziński, B. A. Wunder) i przepływu składników mineralnych (J. B. Gentry, L. A. Briese, D. W. Kaufman, M. H. Smith, J. G. Wiener). Końcowa część książki omawia wpływ ssaków na środowiska strefy umiarkowanej (F. B. Golley, L. Ryszkowski, J. T. Sokur, arktycznej (G. O. Batzli), tropikalnej (T. H. Fleming) i pustynnej (N. P. Naumov). W zamykającym rozdziale omówione zostały metody zwalczania gryzoni zamieszkujących uprawy polne (A. Myllymäki) i miasta (F. P. Rowe) oraz znaczenie tych zwierząt jako nosicieli czynników patogennych (A. A. Arata).

Program badań realizowany pod auspicjami MPB przyniósł szczególnie wiele danych o liczebności, bioenergetyce i konsumpcji u gryzoni strefy umiarkowanej. Tym niemniej uczyniono duży wysiłek by w omawianej książce znalazły się też informacje o innych grupach małych ssaków a także, by czytelnikowi przybliżyć wiedzę o ssakach zamieszkujących inne strefy geograficzne. Zatem dzieło pokazuje strukturę i funkcjonowanie populacji badanych gatunków oraz ich rolę w różnych ekosystemach. Staranny druk i oprawa, ciekawa obwoluta, usprawiedliwiają, przynajmniej w części, wysoką cenę książki, która winna znaleźć się w ręku nie tylko ekologa, ale także teriologa jak i specjalisty z dziedziny fizjologii środowiskowej.

M. Gębczyński